

**T.C.
TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TUNCELİ (TÜRKİYE) İLİNDEKİ SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK
TESİSLERİNİN SOSYO-EKONOMİK ANALİZİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şeref GÜÇER**

Anabilim Dalı: Su Ürünleri

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Durali DANABAŞ**

AĞUSTOS-2014

**T.C.
TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TUNCELİ (TÜRKİYE) İLİNDEKİ SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK
TESİSLERİNİN SOSYO-EKONOMİK ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeref GÜÇER

(121101105)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 08.07.2014

Tezin Savunulduğu Tarih: 08.07.2014

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Durali DANABAŞ (T.Ü)

Diğer Jüri Üyeleri: Yrd. Doç. Dr. Önder AKSU (T.Ü)

Yrd. Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR (T.Ü)

AĞUSTOS-2014

Şeref GÜÇER tarafından hazırlanan “Tunceli (Türkiye) İlindeki Su Ürünleri Yetiştiricilik Tesislerinin Sosyo-Ekonomik Analizi” adlı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Durali DANABAŞ
Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Su Ürünleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. Bu tez, Tunceli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

Başkan : Doç. Dr. Durali DANABAŞ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Önder AKSU

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR

Tarih : 01 AĞUSTOS 2014

ÖNSÖZ

Sınırları içinde Keban Baraj Gölü'nün bir kısmını, Uzunçayır Baraj Gölü'nü, geniş akarsu ağlarını ve zengin kaynak sularını bulunduran Tunceli İlinde, 2013 yılında faaliyet gösteren 23 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisinin sosyo-ekonomik analizleri yapılarak, bu tesislerin karşılaştıkları sorunlar ile bu sorunların çözümüne yönelik önerilerin belirlenmesi amacıyla yapmış olduğum bu yüksek lisans tez çalışmasının ilimiz özelinde ülkemize faydalı olmasını diliyorum.

Çalışmalarına katkılarından dolayı, başta tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Durali DANABAŞ olmak üzere, mesai arkadaşlarım Sayın Gülhan ÇAT, Sayın Songül GÜNDOĞDU, Sayın Mustafa ATEŞ, Sayın Murat KOYUN ve Sayın Alirıza ŞAHİN'e, ayrıca her türlü desteklerinden dolayı ağabeylerim Sayın Rıza GÜÇER, Sayın Doğan GÜÇER ve Sayın Kenan GÜÇER ile ablalarım Sayın Narin GÜÇER, Sayın Kibar COŞKUN, Sayın Sultan GÜÇER ve Sayın Yazgül GÜÇER'e teşekkür ederim.

Tez çalışmamı "YLTUB013-10" numaralı proje ile destekleyen Tunceli Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine ve çalışmalarım sırasında imkanlarını esirgemeyen Tunceli Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğüne ve tüm personeline şükranlarımı sunarım.

Çalışma konumu oluşturan su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin üyesi oldukları Tunceli İli İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliğine, Birlik Başkanı ve Üyelerine göstermiş oldukları ilgi ve işbirliğinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Şeref GÜÇER
Tunceli-2014

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	IV
SUMMARY.....	V
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VI
TABLOLAR LİSTESİ.....	VII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	VIII
EKLER LİSTESİ.....	IX
1. GİRİŞ.....	1
2. MATERYAL VE METOT.....	3
2.1. Materyal.....	3
2.2. Metot.....	3
3. BULGULAR.....	4
3.1. Çalışma Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	4
3.1.1. Tunceli İlinde Mevcut Olan Alabalık İşletmeleri.....	4
3.1.2. İşletmecilerin Alabalık İşletmesi Kurma Sebepleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	8
3.1.3. İşletmelerin Kuruluş Yılları Bakımından Değerlendirilmesi.....	9
3.1.4. İşletmecilerin Öğrenim Durumları ve Asıl Meslekleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	10
3.1.5. İşletmecilerin Yaş Dağılımı ve Medeni Durumları Bakımından Değerlendirilmesi.....	12
3.1.6. İşletmecilerin Bakmakla Yükümlü Oldukları Nüfus Sayısı Bakımından Değerlendirilmesi.....	13
3.1.7. İşletmelerin Yapıları ve Yararlandıkları Krediler Bakımından Değerlendirilmesi.....	14
3.1.8. İşletmelerin Yetiştiricilikte Kullandıkları Su Kaynakları Bakımından Değerlendirilmesi.....	15
3.1.9. İşletmelerin Teorik ve Fiili Kapasiteleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	16
3.1.10. İşletmelerin İstihdam Gücü Bakımından Değerlendirilmesi.....	18

3.1.11. İşletmelerin Taşınmaz Varlık ve Makine-Cihaz Durumları Bakımından Değerlendirilmesi.....	20
3.1.12. İşletmelerin Maddi Duran Varlıkları İçin Bakım-Onarım Giderleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	27
3.1.13. İşletmelerin Pazar Yapısı Bakımından Değerlendirilmesi.....	29
3.1.14. İşletmecilerin Alabalık İşletmeciliği İle İlgili Genel Görüşleri.....	30
4. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	34
5. ÖNERİLER.....	40
KAYNAKLAR.....	42
EKLER.....	44
ÖZGEÇMİŞ.....	48

ÖZET

Bu tez çalışması; Tunceli ilindeki su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin yapısal özelliklerinin belirlenmesi, üretimden pazar aşamasına kadar karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi, bu sorunlara çözüm olabilecek önerilerin oluşturulması ve su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin sosyo-ekonomik özelliklerinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Tez çalışması, Tunceli ilinde 2013 yılında faaliyet gösteren 23 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisinin işletmecileri ile yapılan araştırma sonuçlarını kapsamaktadır.

Tunceli ilindeki su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin, 2013 yılı toplam kapasitesinin proje bazında 8.879 ton/yıl olmasına karşın, üretimin 3.778,99 ton/yıl olması, tesislerin proje kapasitelerinin altında çalıştığını göstermiştir. Ayrıca, sektörde meydana gelen bu ekonomik dalgalanmaların ve uygulanan destekleme politikalarının etkisiyle, tüm işletmelerin, proje kapasitelerini arttırmayı düşünmedikleri tespit edilmiştir.

Şahıs işletmelerinin (% 78,26) çoğunluğu oluşturduğu ilimizdeki tesisler, baraj gölleri (% 69,57), kaynak suları (% 21,74) ve dere-ırmak suları (% 8,69) üzerinde kurulmuştur ve tamamının, yetiştirdikleri ürünleri büyük oranda taze olarak toptan pazarladıkları belirlenmiştir.

İşletme sahiplerinin asıl meslekleri açısından en büyük payı balıkçılık yapanların (% 26,09) oluşturduğu; büyük çoğunluğu ortaokul mezunu olan işletmecilerin yaşlarının 20 ile 80 arasında değişiklik gösterdiği ve 46-50 yaş aralığında yer alan işletmecilerin (% 30,44) en kalabalık yaş grubunu oluşturduğu ve katılımcıların % 58,82'lik kısmının, su ürünleri sektörünün getirisinin yüksek olduğunu düşündüğü için bu işi yaptıkları belirlenmiştir.

Çoğunluğu evli olan (18 adet) işletmecilerin büyük çoğunluğunun (% 34,78) 4 kişiye bakmakla yükümlü oldukları ve tesislerde su ürünleri mühendisi (14 tanesinde), tekniker (3), vasıflı işçi (3), vasıfsız işçi (11), geçici işçi (8) ve aile fertlerinin (5) çalıştırıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tunceli, Su Ürünleri Yetiştiricilik Tesisleri, Sosyo-Ekonomik Analiz

SUMMARY

Social-Economic Analysis of Aquaculture Facilities in Tunceli (Turkey)

This thesis was aim to designate the structural characteristics of aquaculture facilities in Tunceli, to determine the troubles encountered from production to market, to present solution suggestions for these troubles and to produce social-economic characteristics of aquaculture facilities. This thesis contains results of research made with keepers of 23 pieces of active aquaculture facilities in Tunceli at 2013 year.

Total productions (3,778.99 ton/year) of aquaculture facilities were shown working the facilities under the project capacities, while their total project capacities in Tunceli at 2013 year were 8,879 ton/year. However, it was determined that all of the keepers don't think increasing of total capacities, because of economic fluctuations in sector and applied price support policy.

The facilities which are mostly proprietorship (% 78.26) were established on dame lake (% 69.57), spring water (% 21.74) and stream-river water (% 8.69) and it was determined that all of them mostly wholesale market their cultured products as fresh.

It was determined that the main occupations of facilities owners were mostly fisherman (% 26.09); the ages of keepers, mostly, secondary school graduate were changed from 20 to 80 and the most crowded age groups of keepers was the age range of 46-50 (% 30.44); and % 58.82 parts of keepers make this occupations because of thinking the high gains of aquaculture sector.

It was established that the majority of keepers, mostly married (18 piece of) was obliged to look after 4 people (% 34.78) and aquaculture engineers (in 14 facilities), technician (in 3 facilities), skilled labors (in 3 facilities), unskilled labors (in 11 facilities), casual laborers (in 8 facilities) and family members (in 5 facilities) were employed in these facilities.

Keywords: Tunceli, Aquaculture Facilities, Social-Economic Analysis

<u>SEKİLLER LİSTESİ</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3.1. Fatih Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	4
Şekil 3.2. Türkaylar Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	6
Şekil 3.3. Fatih Çetin Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	6
Şekil 3.4. Vadi Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	7
Şekil 3.5. Kılınçoğlu Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	7
Şekil 3.6. Kılınçoğlu Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	8
Şekil 3.7. Türkaylar Alabalık Yetiştiricilik Tesisi.....	18
Şekil 3.8. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi Balık Hasadı.....	20
Şekil 3.9. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi ve Vinç Teknesi.....	23
Şekil 3.10. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi Balık Hasadı.....	23
Şekil 3.11. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi Balık Hasadı.....	24
Şekil 3.12. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Vinçli Tekne....	24
Şekil 3.13. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Fish-pomp.....	25
Şekil 3.14. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Jeneratör.....	25
Şekil 3.15. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Boylama Makinası.....	26
Şekil 3.16. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Makine ve Cihazlar.....	26
Şekil 3.17. Vadi Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Kuluçkahane ve Malzemeleri.....	27

<u>TABLolar LİSTESİ</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. 2013 Yılında Tunceli İlinde Mevcut Olan Alabalık İşletmeleri.....	5
Tablo 3.2. Alabalık İşletmesi Kurma Fikrinin Doğuş Sebebinin Dağılımı.....	8
Tablo 3.3. Tunceli İlindeki İşletmelerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı.....	9
Tablo 3.4. İşletmecilerin Öğrenim Durumları.....	11
Tablo 3.5. İşletmecilerin Asıl Meslekleri.....	11
Tablo 3.6. İşletmecilerin Yaş Dağılımı.....	13
Tablo 3.7. İşletmecilerin Medeni Durumları.....	13
Tablo 3.8. Bakmakla Yükümlü Olunan Nüfus Sayısı.....	14
Tablo 3.9. İşletmelerin Yapısı.....	14
Tablo 3.10. İşletmelerin Yararlandıkları Krediler.....	15
Tablo 3.11. İşletmelerin Kullandıkları Su Kaynağı.....	16
Tablo 3.12. İşletmelerin Proje Kapasiteleri ve Fiili Kapasitelerinin Karşılaştırılması.....	17
Tablo 3.13. İşletmelerin İstihdam Yapıları ve İşletme Türlerine Göre Karşılaştırılması.....	19
Tablo 3.14. İşletmelerin Taşınmaz Varlık, Taşıt, Makine ve Cihaz Dağılımları....	21
Tablo 3.15. İşletmelerin Maddi Duran Varlıkları İçin Yaptıkları Harcama Tutarları.....	28
Tablo 3.16. İşletmelerin Elde Ettikleri Ürünleri Pazarlama Şekilleri.....	29
Tablo 3.17. İşletmecilerin Alabalık İşletmeciliği İle İlgili Genel Görüşleri.....	31

<u>GRAFİKLER LİSTESİ</u>	<u>Sayfa No</u>
Grafik 3.1. Tunceli İlindeki Alabalık İşletmelerinin Kuruluş Dönemlerin Göre Dağılımı.....	10

<u>EKLER LİSTESİ</u>	<u>Sayfa No</u>
EK 1. Anket Formu.....	44

1. GİRİŞ

Su ürünleri yetiştiriciliği, dünya besin gereksiniminin önemli kısmını karşılayan temel bir endüstridir (Davenport vd., 2003). İnsan nüfusunun 2000 yılında 6,1 milyar iken 2015 yılında 7,2 milyar, 2030 yılında ise 8,2 milyara ulaşması beklenmektedir. Uzmanlarca yapılan analizler, gıda üretiminin dünyada yılda % 1,2 oranında, talebin ise % 1,3 artacağını göstermektedir (URL-1, 2011). Dünyada artan nüfusa paralel olarak gıda üretimi de artmakta ancak bu artış yeterli bir artış olmadığı gibi gıda üretiminde kullanılan kaynaklarda azalmalar da olmaktadır. Dolayısıyla dünyada mevcut olan doğal su ürünleri kaynaklarımızda azalma periyodu içine girmiş bulunmaktadır. İnsan yaşantısında sağlıklı ve dengeli beslenme için gerekli olan su ürünlerinin doğal populasyonlarındaki bu azalma, dünyada su ürünleri yetiştiriciliğinin önemini arttırmaktadır.

Bugün, dünya su ürünleri üretimi toplamı 140 milyon ton olup, bunun 90 milyon tonu avcılık yolu ile 50 milyon tonu ise yetiştiricilik yolu ile elde edilmektedir. Ancak su ürünleri yetiştiriciliği sektörünün payı giderek artmaktadır. 1990'lı yıllarda kültür balıkçılığında sağlanan üretim miktarı ancak 20 milyon ton iken, 2020 yılında 70 milyon tona, 2030 yılında 83 milyon tona ulaşması, avcılığın ise bu yıllarda 80-90 milyon ton arasında gerçekleşeceği var sayılmaktadır. Üretim trendleri, 2030 yılında avcılık ve yetiştiricilik üretiminin eşit hale geleceğini öngörmektedir (URL-1, 2011). Görüldüğü gibi avcılık yoluyla elde edilen su ürünleri stokları sabit bir trend içinde olduğundan ve kirlilik, iklim değişikliği, aşırı avcılık gibi nedenlerle, avcılık yoluyla elde edilecek ürünlerin üst sınırına ulaşıldığından (URL-2, 2012) dolayı, özellikle artan nüfusun sağlıklı, dengeli beslenmesi, hayvansal protein ihtiyacının karşılanması ve ekonomik girdi sağlanması gibi nedenlerle, dünyada su ürünleri yetiştiriciliği önemli bir sektör haline gelmiştir.

Ülkemizi göz önüne aldığımızda; Türkiye, 8.333 km deniz kıyısı ve su ürünleri üretim alanı olarak kullanılabilecek 178.000 km uzunluğunda akarsu, yüzey alanları 200.000 hektarın üzerinde olan yaklaşık 200 adet doğal göl, 223'ün üzerinde baraj gölü ve 1000'in üzerinde göletlerin toplam yüzey alanı 1,4 milyon ha'dan fazladır. Ayrıca ortalama 178 bin km uzunluğundaki 33 adet akarsuyla birlikte toplamda 26 milyon hektarlık su ürünleri üretim alanına sahiptir (Çelikkale vd., 1999; URL-3, 2010). Bu zengin potansiyel karşısında, ülkemiz tarım sektörünün en önemli unsurlarından biri olan su ürünleri; insan beslenmesine katkısı, sanayi sektörüne hammadde sağlanması, istihdam oluşturulması,

kırsal kalkınmaya ve toplumun sosyo-ekonomik yapısına katkısı ve yüksek ihracat potansiyeli nedeniyle ön plana çıkmaktadır (URL-2, 2012).

Ülkemizin, bu zengin su ürünleri yetiştiricilik potansiyelinin oluşmasına katkı sunan illerden biri olan Tunceli İli, 67.500 hektarlık göl alanıyla ülkemizin büyük baraj gölleri içinde yer alan Keban Baraj Gölü'nün 9500 hektarlık 4. Bölgesi (URL-4, 2012) , 6500 hektarlık 5. Bölgesi (URL-5, 2011), 1500 hektarlık 7. Bölgesi (URL-6, 2012) ve 2400 hektarlık 8. Bölgesi (URL-7, 2012) ile il sınırları içinde bulunan 1280 hektarlık Uzunçayır Baraj Gölü'ne (URL-8, 2013) sahip olması ve bununla beraber, Munzur Çayı, Pülümür Çayı, Peri Çayı, Tağar Çayı, Mercan Deresi gibi akarsular ile özellikle Ovacık, Çemişgezek, Pertek, Nazımiye ve Pülümür ilçelerinde bulunan zengin kaynak sularına sahip olmasından dolayı, su ürünleri yetiştiriciliği yapılması yönünde büyük bir potansiyele sahiptir.

Bu tez çalışmasıyla; sınırları içinde Keban Baraj Gölü'nün bir kısmını, Uzunçayır Baraj Gölü'nü, geniş akarsu ağlarını ve zengin kaynak sularını bulunduran Tunceli İlinde, 2013 yılında faaliyet gösteren 23 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisinin sosyo-ekonomik analizinin yapılması ve bu tesislerin karşılaştıkları sorunlar ile bu sorunların çözümüne yönelik önerilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Materyal

Araştırma, Tunceli İlindeki akarsu, kaynak suyu ve baraj gölleri üzerinde faaliyette bulunan su ürünleri yetiştiricilik tesislerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sahası olarak Tunceli İlinin seçilmesinde; su ürünleri yetiştiriciliği için yeterli su alanlarına sahip olması, kalkınmasını henüz tamamlamamış bir il olmasına karşın kısa sürede su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin sayı ve kapasitelerinde ciddi artışların gerçekleşmiş olması belirleyici olmuştur.

2.2. Metot

Tunceli İli genelinde 2013 yılında aktif olarak faaliyet gösteren 23 adet alabalık yetiştiricilik tesisinin değerlendirilebilmesi için, ucu kapalı ve ucu açık soruların yer aldığı ve tesis yetkilileriyle bire bir görüşülerek cevaplanması sağlanmış olan anket formları (Bakınız, Anket Formu-EK 1.) hazırlanmıştır.

İlde aktif olarak faaliyet gösteren bütün işletmelere uygulanan anketle elde edilen veriler ve bu işletmelerin sahip oldukları yetiştiricilik materyalleri, makine, cihaz ve araçlarının yerinde incelenmesi sonucu elde edilen veriler değerlendirilerek, bu işletmelerin mevcut durumda yatırımları, sosyo-ekonomik yapıları, pazarlama durumları, sahip oldukları imkânlar ve karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada işletmelerin tespitinde, işletmelere ait çeşitli bilgilerin elde edilmesinde ve 2013 yılında yaptıkları üretim miktarının belirlenmesinde, Tunceli Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü kayıtlarından faydalanılmıştır.

İşletmelere ilişkin sağlıklı ve güvenilir verilerin elde edilebilmesi için, yapılacak anket çalışmasında, çalışmanın yapıldığı kitlenin tamamında anketin uygulanması durumunda kullanılan tam sayım yöntemi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra daha önce değişik yörelerde yapılmış benzer bilimsel çalışmalardan da yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Çalışma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

3.1.1. Tunceli İlinde Mevcut Olan Alabalık İşletmeleri

Tunceli İli genelinde mevcut olan ve isim ve yapısal özellikleri belirtilerek proje kapasitelerine göre Tablo 3.1.'de sıralanarak gösterilen 25 adet alabalık yetiştiricilik tesisi içinden 2013 yılında faaliyet gösteren 23 adedi çalışma kapsamına alınmıştır. Kapsama alınan tesislerden bazılarının ait resimler Şekil 3.1.-3.8.'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Fatih Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (950ton/yıl)– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Tablo 3.1. 2013 Yılında Tunceli İlinde Mevcut Olan Alabalık İşletmeleri

Sıra No	İşletme Adı	Açıklama
1.İşletme	Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
2.İşletme	Fatih Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
3.İşletme	Osman Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
4.İşletme	Fatih Çetin Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
5.İşletme	Türkaylar Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
6.İşletme	Emre Şen Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
7.İşletme	Ada Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
8.İşletme	Kılınçoğlu Alabalık Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)-Kuluçkahaneli
9.İşletme	Ömer Mustafa Yöntürk Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
10.İşletme	Cebrail Sonar-1 Alabalık Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)-Kuluçkahaneli
11.İşletme	Cebrail Sonar-2 Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
12.İşletme	Cebrail Sonar-3 Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)
13.İşletme	Vadi Alabalık Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)-Kuluçkahaneli
14.İşletme	Gülcan Çetintaş Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
15.İşletme	Ferhat Fidan Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)
16.İşletme	Kurtuluş Demirdöğen Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)
17.İşletme	Aslan Yıldırım-1 Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
18.İşletme	Aslan Yıldırım-2 Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
19.İşletme	Fethi Kurt Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
20.İşletme	Hasan Kurt Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
21.İşletme	Hüseyin Düşkün Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)
22.İşletme	Pardi Restaurant Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Beton Havuz)
23.İşletme	Tekin Orğun Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	Faal (Ağ Kafes)
24.İşletme	Özgüven Alabalık Üretim Tesisi	2013 Yılında faal olmadığından anket uygulanmamıştır
25.İşletme	Hıdır Özgül Alabalık Yetiştiricilik Tesisi	2013 Yılında faal olmadığından anket uygulanmamıştır

Şekil 3.2. Türkaylar Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (950ton/yıl)– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.3. Fatih Çetin Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (950ton/yıl)– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.4. Vadi Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (245ton/yıl-30.000.000adet/yıl) –ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.5. Kılınçoğlu Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (500ton/yıl-10.000.000adet/yıl) –OVACIK/TUNCELİ

Şekil 3.6. Kılınçoğlu Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (500ton/yıl-10.000.000adet/yıl) –OVACIK/TUNCELİ

3.1.2. İşletmecilerin Alabalık İşletmesi Kurma Sebepleri Bakımından Değerlendirilmesi

Düzenlenmiş olan anket formlarına verilen cevaplara göre girişimcilerin alabalık yetiştiricilik işletmesi kurma sebepleri özetlenmiş ve Tablo 3.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Alabalık İşletmesi Kurma Fikrinin Doğuş Sebebinin Dağılımı

Fikrin Doğuş Sebebi	Kişi Sayısı	%
Getirisinin Yüksek Olması	20	58,82
İş İmkânlarının Kısıtlılığı	5	14,71
Balık Yetiştiriciliğinden Hoşlanmak	7	20,59
Eğitimini Almış Olmak	2	5,88
Diğer (Doğayı Sevmek)	-	-
TOPLAM	34*	100

*Bu tabloda katılımcı sayısının 34 çıkmasının sebebi, bazı katılımcıların aynı soruya birden fazla cevap vermiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere, ankete katılan işletmelerin alabalık tesisi kurmalarında rol oynayan en önemli etkenin, getirisinin yüksek olacağı düşünülmesidir. Bu durum değerlendirme sonuçlarından ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların % 58,82'lik kısmı bu seçeneği işaretlemişlerdir. Girişimcilerin % 14,71'i bölgedeki iş imkânlarının kısıtlı olmasından kaynaklandığı için, % 20,59'u balık yetiştiriciliğinden hoşlandığı için ve % 5,88'i de eğitimini almış oldukları için bu işi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

3.1.3. İşletmelerin Kuruluş Yılları Bakımından Değerlendirilmesi

Anket çalışmasının uygulandığı 23 adet alabalık yetiştiriciliği tesisinin kuruluş yıllarına göre dağılımı Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Tunceli İlindeki İşletmelerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı

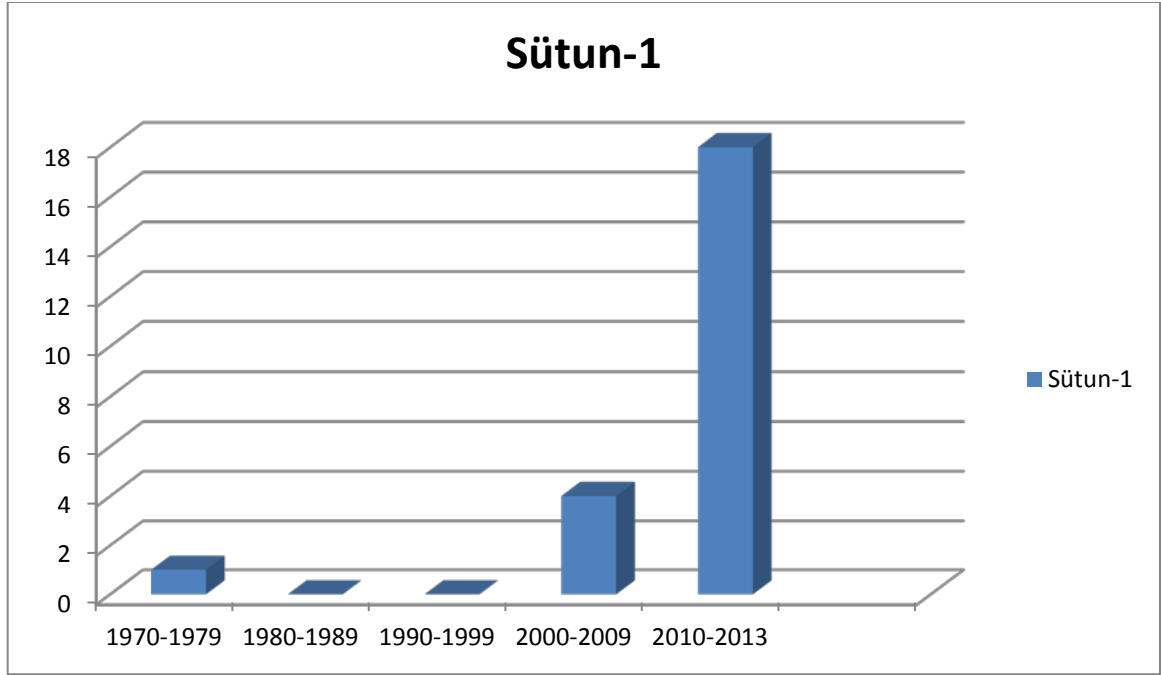
Yıllar	İşletme Sayısı	İşletme Türü (Üretim ve Yetiştiricilik / Aile İşletmesi)
1976	1	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi (Milli Parklar Genel Müdürlüğü)
1998	1*	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2004	1	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2005	1	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2009	2	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2010	7	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2011	3	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2012	5	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
2013	3	Üretim ve Yetiştiricilik Tesisi
TOPLAM	24*	

*Tesis Milli Parklar Genel Müdürlüğünden Özel Sektöre devredilmiştir. Bu nedenle tesis sayısı 24 görünmektedir.

Tablo 3.3.'de de görüldüğü gibi Tunceli ili sınırları içerisinde ilk alabalık üretim ve yetiştiricilik tesisi 1976 yılında Milli Parklar Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulmuş ve daha sonra 1998 yılında özel sektöre ihale yoluyla devredilmiştir. Bu ilk tesisin kurulup faaliyete geçmesinden tam 22 yıl sonra özel sektör bu alana yatırım yapmaya başlamıştır. Tesis sayısındaki asıl artış 2000'li yıllarda (24 adet) gerçekleşmiştir. Bu yıllarda alabalık üretim ve yetiştiricilik tesisi kurmaya yönelik olarak gerçekleşen bu atılımda, kurulmuş olan tesislerin elde ettikleri gelirlerin yüksek olmasının yanı sıra, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, mülga) uygulanan destekleme politikalarının da etkili olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü katılımcılardan elde

edilen bilgiler ile Tunceli Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nden almış olduğumuz bilgiler, bu durumu doğrular niteliktedir.

Kurulmuş olan alabalık işletmelerinin 1976 - 2013 yılları arasındaki 10'ar yıllık dönemler dikkate alınarak dağılımı Grafik 3.1.'de verilmiştir.

Grafik 3.1. Tunceli İlindeki Alabalık İşletmelerinin Kuruluş Dönemlerine Göre Dağılımı

3.1.4. İşletmecilerin Öğrenim Durumları ve Asıl Meslekleri Bakımından Değerlendirilmesi

Çalışmamız içinde yer alan işletmelerin sahiplerinin öğrenim durumları Tablo 3.4.'de gösterilmiştir.

İşletme sahiplerinin % 39,13'ü ortaokul mezunu olup, bu grup tahsil durumu içerisindeki en büyük oranı oluşturmaktadır. Bu grubu % 30,43'lük oranlarla yükseköğrenim görenler ve % 17,40'lık oranla lise mezunları takip etmektedir. Geriye kalan % 13,04'lük kısım da ise ilkokul mezunları yer almaktadır.

Tablo 3.4. İşletmecilerin Öğrenim Durumları

Tahsil Durumu	Kişi Sayısı	%
İlkokul	3	13,04
Ortaokul	9	39,13
Lise	4	17,40
Yüksek Öğrenim	7	30,43
TOPLAM	23	100

İşletme sahiplerinin büyük çoğunluğunun ortaokul mezunu olması; bu işi yapmak için çok fazla eğitime ihtiyaç duyulmayacağı sonucunu doğurmamalıdır. Çünkü işletme sahipleri, tesislerinde genellikle teknik personel veya vasıflı işçi çalıştırdıklarından dolayı, işletme sahiplerinin düşük eğitilmiş olmalarından kaynaklanacak dezavantajlar bertaraf edilmiş olacaktır. İşletmecilerin öğrenim durumlarında ikinci sırayı yüksek okul mezunlarının oluşturmasında, bu kişilerin sektörün karlı bir sektör olacağına dair öngörülerinin etkili olduğu; en düşük oranı ilköğretim mezunlarının oluşturmasında ise bu eğitim düzeyine sahip kişilere yönelik bölgede iş imkânlarının kısıtlı olmasının etkili olduğu ifade edilebilir.

İşletmecilerin eğitim durumları yanında, su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe asıl işleri olarak mı yoksa karlı gördükleri ikinci bir iş olarak mı çalıştıklarını Tablo 3.5.'de açıklanmıştır.

Tablo 3.5. İşletmecilerin Asıl Meslekleri

Meslek Grupları	Kişi Sayısı	%
Balıkçılık	6	26,09
Turizm	3	13,04
Esnaflık	4	17,38
Veteriner Hekim	1	4,35
Su Ürünleri Mühendisi	1	4,35
Tarım-Hayvancılık	5	21,74
Mali Müşavir	1	4,35
Sigortacılık-Bankacılık	1	4,35
Emekli Memur	1	4,35
TOPLAM	23	100

İşletme sahipleri içinde asıl mesleği balıkçılık olanlar% 26,09 oranla en büyük payı oluşturmaktadır. Bu oranı % 21,74'lük oranla asıl mesleği tarım ve hayvancılık olanlar, % 17,38'lik oranla esnaf olanlar, % 13,04'lük oranla turizmciler ve % 4,35'er oranlarla da asıl meslekleri Veteriner Hekim, Su Ürünleri Mühendisi, Mali Müşavir, Sigortacı ve Emekli Memur olan işletme sahipleri takip etmektedir. Görüldüğü gibi işletmecilerin büyük çoğunluğu su ürünleri sektörünün içinde olan veya bu sektöre yakın olan meslek gruplarında yer almaktadırlar ki toplamda; asıl mesleği balıkçılık, veteriner hekim, su ürünleri mühendisi ve tarım-hayvancılık olan işletmecileri bu grup içinde değerlendirecek olursak, bunların oranı % 56,53'e ulaşmaktadır. Asıl meslekleri su ürünleri sektörüyle alakalı olmayan işletmecilerin toplam oranı ise % 43,47'dir. Ancak su ürünleri sektörü içinde ve yakınında yer alan meslek gruplarına sahip işletmecilere bakıldığında, su ürünleri eğitimi alan işletmecilerin oranının sadece % 4,35 olduğu görülmektedir. Mesleği balıkçılık ve balıkçılığa yakın meslekte olanların, bu konuda eğitilmiş olmamalarına rağmen su ürünleri işletmeciliğini meslek olarak seçtikleri görülmektedir. Meslek grupları, su ürünleri sektörüyle alakalı olmayan işletmecilerin ise bu işi ek iş olarak yaptıkları söylenebilmektedir.

3.1.5. İşletmecilerin Yaş Dağılımı ve Medeni Durumları Bakımından Değerlendirilmesi

Tunceli ilinde su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmecilerin yaşları 20 ile 80 arasında değişiklik göstermekle beraber, bu yaş aralığı içinde 46-50 yaş aralığında yer alan işletmeciler % 30,44'lük oranla en kalabalık yaş grubunu oluşturmaktadır (Tablo 3.6). Bunları % 13,05'lik oranla 36-40 yaş grupları, % 8,69'luk oranlarla 20-25, 26-30, 31-35 ve 51-55 yaş grupları, % 4,35'lik oranlarla 41-55, 56-60, 61-65, 66-70 ve 76-80 yaş grupları takip etmektedir. Yaş aralığının bu denli geniş olması, su ürünleri işletmeciliğinin hemen hemen her yaş grubu tarafından yapılabileceğini göstermektedir.

Tablo 3.6. İşletmecilerin Yaş Dağılımı

Yaş Grupları	Kişi Sayısı	%
20-25	2	8,69
26-30	2	8,69
31-35	2	8,69
36-40	3	13,05
41-45	1	4,35
46-50	7	30,44
51-55	2	8,69
56-60	1	4,35
61-65	1	4,35
66-70	1	4,35
71-75	-	-
76-80	1	4,35
TOPLAM	23	100

Tablo 3.7.'de ankete katılan 23 işletmecinin medeni durumları incelendiğinde, 18 işletmecinin evli, 5 işletmecinin de bekar olduğu görülmektedir.

Tablo 3.7. İşletmecilerin Medeni Durumları

Medeni Durumları	Kişi Sayısı	%
Evli	18	78,26
Bekar	5	21,74
TOPLAM	23	100

3.1.6. İşletmecilerin Bakmakla Yükümlü Oldukları Nüfus Sayısı Bakımından Değerlendirilmesi

Katılımcıların bakmakla yükümlü oldukları nüfus sayısı ile ilgili değerlendirme Tablo 3.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8.'deki verileri değerlendirdiğimizde; katılımcıların büyük çoğunluğunun, % 34,78'lik oranla 4 kişiye bakmakla yükümlü oldukları, % 17,39'unun 5 kişiye ve yine % 17,39'unun 2 kişiye bakmakla yükümlü oldukları, %13,04'ünün 1 kişiye bakmakla yükümlü oldukları, % 8,70'inin 3 kişiye bakmakla yükümlü oldukları ve geriye kalan

% 8,70'inin ise kendileri dışında bakmakla yükümlü oldukları kişilerin olmadığı tespit edilmiş olup, tablo 3.8'de kendisi dışında bakmakla yükümlü oldukları kişi bulunmayan katılımcıların bakılan nüfus sayıları "0 (Sıfır)" olarak gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Bakmakla Yükümlü Olunan Nüfus Sayısı

Bakılan Nüfus Sayısı	Katılımcı Sayısı	%
0	2	8,70
1	3	13,04
2	4	17,39
3	2	8,70
4	8	34,78
5	4	17,39
TOPLAM	23	100

3.1.7. İşletmelerin Yapıları ve Yararlandıkları Krediler Bakımından Değerlendirilmesi

İşletmecilerin özellikleriyle ilgili yapılan genel değerlendirme sonrasında, işletmelerin yapılarıyla ilgili de değerlendirme yapılabilmektedir. Bu kapsamda çalışmaya dahil edilen işletmelerin yapılarıyla ilgili sonuçlar Tablo 3.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 3.9. İşletmelerin Yapısı

İşletmenin Yapısı	İşletme Sayısı	%
Şahıs İşletmesi	18	78,26
Basit Ortaklık	-	-
Kamu İşletmesi	-	-
Ticari Ortaklık (Şirket)	5	21,74
TOPLAM	23	100

Anket çalışmasına dahil olan işletmelerin % 78,26'sı şahıs işletmesi, % 21,74'ü ise şirket bünyesinde faaliyet gösteren işletmelerdir. Basit ortaklık ve kamu işletmesi olarak faaliyet gösteren işletme bulunmamaktadır.

Dolayısıyla, verilen oranlar göz önüne alındığında; özel sektörün bu alana ilgisinin son derece yüksek olduğunu ve Tunceli İlinde su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinin özel

sektörce işletildiğini göstermektedir. Özel sektörün ilgisinin yüksek oluşunu ise anket formlarındaki cevaplara baktığımızda, sektöre ilk girildiği yıllarda sektörün ekonomik getirisinin yüksek olduğu düşüncesinin hâkim olduğuna bağlamamız doğru olacaktır. Şöyle ki; geçmiş yıllarda alabalık yetiştiricilik işletmelerinin üretim giderlerinin daha düşük olması, pazarlama birim fiyatlarının daha tatminkâr olması ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca uygulanan desteklerin daha cazip olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcı işletmelerin % 52,17'sinin hem yatırım aşamasında hem de işletme aşamasında herhangi bir kredi kullanmadıklarını, işletmelerin % 47,83'ünün ise sadece işletme kredisi kullandıklarını görmekteyiz (Tablo 3.10.). İşletmeler yatırım aşamasında öz kaynaklarını kullanmışlardır. Ancak işletmelerin bir kısmı kuruluşlarını tamamladıktan sonra kredi olarak işletme kredisi kullanmışlardır. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin kurulup faaliyete geçecek aşamaya gelmesi belli bir ekonomik güç gerektirmesine karşın, işletme sahiplerinin yatırım kredisi kullanmadan öz kaynaklarıyla işletmelerini kurmuş olmaları, işletmecilerin ekonomik açıdan belli bir güce sahip olduğu sonucunu veya en azından yatırımlarını gerçekleştirecek kadar bir ekonomik güce sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.10. İşletmelerin Yararlandıkları Krediler

Kullanılan Kredi Türü	İşletme Sayısı	%
Yatırım Kredisi	-	-
İşletme Kredisi	11	47,83
Yatırım+İşletme Kredisi	-	-
Hiçbiri (Özkaynak)	12	52,17
TOPLAM	23	100

3.1.8. İşletmelerin Yetiştiricilikte Kullandıkları Su Kaynakları Bakımından Değerlendirilmesi

İşletmelerin kullandıkları su kaynaklarına baktığımızda, işletmelerin % 69,57'sinin baraj gölleri üzerinde kurulduğunu, % 21,74'ünün kaynak suyu kullandığını ve % 8,69'unun ise dere-ırmak suyu kullanarak su ürünleri yetiştiricilik faaliyeti yürüttüğünü söyleyebilmekteyiz (Tablo 3.11.).

Tablo 3.11: İşletmelerin Kullandıkları Su Kaynağı

Kullanılan Su Kaynağı	İşletme Sayısı	%
Kaynak Suyu	5	21,74
Dere- Irmak	2	8,69
Baraj Gölü	16	69,57
Diğer	-	-
TOPLAM	23	100

3.1.9. İşletmelerin Teorik ve Fiili Kapasiteleri Bakımından Değerlendirilmesi

Ankete katılan işletmelerin projelerinde yer alan teorik kapasiteleri, bunun yanında gerçekleşen üretim kapasiteleri ve kapasiteyi arttırıp arttırmamayla ilgili görüşleri Tablo 3.12.'de gösterilmiştir.

Ankete katılan işletmelerin, proje kapasiteleri ve fiili kapasitelerinin genel görünümü incelendiğinde işletmelerin tamamı proje kapasitelerinin altında çalışmakta olup, kapasite arttırmayı düşünen işletme bulunmamaktadır. Anket formlarında ucu açık sorulara verilen cevaplar da incelendiğinde, bunun sebepleri arasında; gerek üretim ve yetiştiricilik maliyetlerinin yüksek olmasının ve buna karşın pazarlama birim fiyatlarının düşük olmasının, gerekse de uygulanan destekleme programlarında, verilen desteklerin belli bir tonajla sınırlandırılmış olmasının etkili olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Tablo 3.12. İşletmelerin Proje Kapasiteleri ve Fiili Kapasitelerinin Karşılaştırılması

İşletmenin Adı	Proje Kapasitesi (Ton/Yıl)	Fiili Kapasite (Ton/Yıl)	Kapasiteyi Arttırmayı Düşünüyor	Kapasiteyi Arttırmayı Düşünmüyor
1.İşletme	950	399,80	----	X
2.İşletme	950	379,64	----	X
3.İşletme	950	425,40	----	X
4.İşletme	950	200	----	X
5.İşletme	950	250,20	----	X
6.İşletme	950	352,56	----	X
7.İşletme	950	195,89	----	X
8.İşletme	500	100	----	X
9.İşletme	250	162,50	----	X
10.İşletme	250	220	----	X
11.İşletme	245	215	----	X
12.İşletme	245	240	----	X
13.İşletme	245	195	----	X
14.İşletme	245	222,50	----	X
15.İşletme	45	41	----	X
16.İşletme	29	27	----	X
17.İşletme	25	19	----	X
18.İşletme	25	24	----	X
19.İşletme	25	24	----	X
20.İşletme	25	24	----	X
21.İşletme	25	13,50	----	X
22.İşletme	25	24,50	----	X
23.İşletme	25	23,50	----	X
TOPLAM	8.879	3.778,99	----	X

Şekil 3.7. Türkaylar Alabalık Yetiştiricilik Tesisi (950ton/yıl)– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

3.1.10. İşletmelerin İstihdam Gücü Bakımından Değerlendirilmesi

İşletmelerin çalıştırdıkları işgücü miktarları Tablo 3.13.'de gösterilmektedir.

Tablo3.13.'ü değerlendirdiğimizde, ilimizdeki işletmelerin 14 tanesinde su ürünleri mühendisi, 3 tanesinde tekniker istihdam edildiği, vasıflı işçi çalıştırılan işletmelerin sayısının 3 olduğu ve işletmelerin 11 tanesinde vasıfsız işçi, 8 tanesinde geçici işçi istihdam edildiği, ayrıca 5 tane işletmede aile fertlerinin çalıştırıldığı görülmektedir.

Vasıfsız işçilerin bazı işletmelerde istihdam edilmelerinin nedenlerini irdeleyecek olursak; bu işçilerin rahatlıkla asgari ücretle çalıştırılabilir olmalarının etkili olduğu gibi, vasıfsız olarak çalıştırılan kişiler, düşük eğitim düzeyine sahip olmaları ve yörede iş imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle işletmelerin kolaylıkla ulaşabilecekleri iş gücünü oluşturmalarının da etkisi olmuştur.

Bazı işletmeler de alabalık üretiminin yoğun olduğu dönemlerde ihtiyaca binaen geçici istihdam yaratarak mevcut işçilerine ek olarak geçici işçi de çalıştırmaktadırlar.

Tablo 3.13. İşletmelerin İstihdam Yapıları ve İşletme Türüne Göre Karşılaştırılması

İşletmeAdı	İSTİHDAM DURUMU							TOPLAM İSTİHDAM	İŞLETME TÜRÜ	
	Mühendis	Tekniker	Teknisyen	Vasıflı İşçi	Vasıfsız İşçi	Aile Ferdi	Geçici İşçi		Yetiştiricilik ve/veya Üretim Tesisi	Aile İşletmesi
1. İşletme	1	1	-	-	2	-	-	4	X	-
2. İşletme	1	1	-	1	1	-	2	4+2*=6	X	-
3. İşletme	1	-	-	1	1	-	-	3	X	-
4. İşletme	1	-	-	-	-	-	2	1+2*=3	X	-
5. İşletme	2	-	-	10	-	-	4	12+4*=16	X	-
6. İşletme	2	1	-	-	1	-	-	4	X	-
7. İşletme	1	-	-	-	-	-	3	1+3*=4	X	-
8. İşletme	1	-	-	-	2	-	-	3	X	-
9. İşletme	1	-	-	-	1	-	-	2	X	-
10. İşletme	1	-	-	-	5	-	-	6	X	-
11. İşletme	1	-	-	-	5	-	-	6	X	-
12. İşletme	1	-	-	-	4	-	-	5	X	-
13. İşletme	1	-	-	-	-	-	16	1+16*=17	X	-
14. İşletme	1	-	-	-	-	-	1	1+1*=2	X	-
15. İşletme	-	-	-	-	-	1	-	1	X	-
16. İşletme	-	-	-	-	-	2	-	2	X	-
17. İşletme	-	-	-	-	1	-	-	1	X	-
18. İşletme	-	-	-	-	1	-	-	1	X	-
19. İşletme	-	-	-	-	-	-	1	1*	X	-
20. İşletme	-	-	-	-	-	-	1	1*	X	-
21. İşletme	-	-	-	-	-	2	-	2	X	-
22. İşletme	-	-	-	-	-	2	-	2	X	-
23. İşletme	-	-	-	-	-	1	-	1	X	-
TOPLAM	16	3	-	12	24	8	30	93	X	-

*Sezonluk Geçici İşçi Miktarı

Ankete katılan tüm işletmelerin istihdam ettikleri toplam işgücünün 93 olduğundan yola çıkarsak, bir alabalık işletmesinin ortalama olarak 4 kişiye istihdam sağladığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Yörenin istihdam olanakları ve insanların eğitim seviyeleri dikkate alındığında, bu istihdam kapasitesi küçümsenmeyecek bir nitelik taşımaktadır. Alabalık işletmelerinin yeni istihdam olanakları yaratmış olması, hem bölgenin kalkınmasına katkı sunması ve hem de işsizliğin önlenmesine katkı sunması bakımından önemlidir. Bu işletmelerin, ihtiyaçlarının bir kısmını yöredeki esnaflardan temin etmeleri ve yöre halkından kişileri istihdam ederek bunlara düzenli maaş ödemeleri, yörenin ekonomik yapısına olumlu katkı sunduğu gibi, insanların aile geçimlerini sağlamalarına imkân sunarak, daha huzurlu, daha refah ve daha mutlu insanların toplum içindeki sayısının artmasına da katkı sunacaktır.

Şekil 3.8. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi Balık Hasadı– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELI

3.1.11. İşletmelerin Taşınmaz Varlık ve Makine-Cihaz Durumları Bakımından Değerlendirilmesi

Ankete katılan işletmelerin sahip oldukları taşınmaz varlıkları (işletme binası, havuzlar (kafesler dâhil), yem deposu, restaurant, motel, satış yeri), taşıtları (kamyonet-pick-up, kamyon, vinç, binek otomobil, v.b.), makinaları (boylama makinası, fish-pomp, jeneratör, v.b.) ve cihazları (kuluçka dolabı, nakil tankı, v.b.) tablo halinde göstermek mümkündür. Ancak, bu mal varlıklarının alındığı dönemdeki değerleri ve şu an ki değerleri hakkında işletmecilerden yaklaşık ve tahmini rakamlar elde edildiğinden, Tablo 3.14.'de sadece varlık olarak değerlendirme yapılmış olup parasal ifadeler kullanılmamıştır.

Tablo 3.14. İşletmelerin Taşınmaz Varlık, Taşıt, Makine ve Cihaz Dağılımları

İşletme Adı	TAŞINMAZ VARLIKLAR						TAŞITLAR					MAKİNELER						CİHAZLAR			
	İşletme Binası	Havuz ve Kafesler	Yem Deposu	Rest.	Otel	Satış Yeri	Binek Oto	Servis Aracı	Kamyon	Kamyonet pickup	Tekne	Vinç	Boy. Mak.	Fish-Pomp	Buz Mak	Jeneratör	Yem. Mak.	Su Ölç. Cih.	Kulçuka Dol.	Oksi Tüp	Nakil Tankı
1. İşl.	X	X	X	-	-	-	1	1	1	2	3	2	3	2	3	1	1	X	-	X	X
2. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	1*	1*	2*	3*	2*	3*	2*	3*	1*	1*	X*	-	X*	X*
3. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	1*	1*	2*	3*	2*	3*	2*	3*	1*	1*	X*	-	X*	X*
4. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	1*	1*	2*	3*	2*	3*	2*	3*	1*	1*	X*	-	X*	X*
5. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	1	1	-	-	X	-	-	X
6. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	X	-	-	-
7. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	X	-	-	-
8. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	X	X	-	-
9. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	2	-	X	-	-	-
10. İşl.	X	X	X	X	-	-	1	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	X	X	X	X
11. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	1**	2**	-	1**	-	-	-	-	X**	X**	X**	X**
12. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	1**	2**	-	1**	-	-	-	-	X**	X**	X**	X**
13. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	X	X	X	X
14. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
15. İşl.	X	X	X	X	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
17. İşl.	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
18. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	1***	-	1***	-	-	-	-	-	-	-	-
19. İşl.	X	X	X	X	-	X	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20. İşl.	X	X	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22. İşl.	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23. İşl.	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	23	23	23	5	-	2	3	2	2	4	13	2	14	4	5	4	1	8	3	3	4

*1. İşletmeye ait olan taşıt, makine ve cihazlardan ortak olarak yararlanan işletmeler olup, toplam bölümünde gösterilmemiştir.

**10. İşletmeye ait olan taşıt, makine ve cihazlardan ortak olarak yararlanan işletmeler olup, toplam bölümünde gösterilmemiştir.

***17. İşletmeye ait olan taşıt, makine ve cihazlardan ortak olarak yararlanan işletmeler olup, toplam bölümünde gösterilmemiştir.

Ayrıca, işletmelerin sahip oldukları ve Tablo 3.14.'de gösterilen bu değerlerin bazılarına ait görüntüler, Şekil 3.9.-3.17.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.14.'de görüldüğü gibi, alabalık üretim ve yetiştiricilik tesislerinin hepsinin işletme binasının ve yem deposunun mevcut olduğu, bunun yanı sıra, karada faaliyet gösteren 7 adet işletmenin (8, 12, 13, 15, 16, 21 ve 22. işletmeler) kapasitelerine göre değişen sayı ve ebatla beton havuzları olduğu görülmüştür. İşletme binası ve yem deposu, her tesiste olması gereken yapılardır. Ancak bazı tesislerde bu yapılar, konteyner ve çadır gibi materyalden yararlanılarak oluşturulan ve taşınmaz niteliği olmayan yapılardan oluşmaktadır. Motel veya pansiyonu olan işletme bulunmamakla beraber, sadece 5 adet işletmenin restorantı mevcuttur. Satış yeri olarak kullanılan bir yere sahip olan işletme sayısı ise 2'dir. İşletmeler genellikle satışlarını işletme içinde perakende ve işletme dışında toptan pazarlama yoluyla yapmaktadırlar.

Alabalık üretim ve yetiştiricilik tesislerinde mevcut olması gereken taşınmaz varlıkların yanında, yine bu sektöre has olan ve işletmelerin kapasitelerine göre çeşitlenen taşıt, makine ve cihazlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Alabalık üretim ve yetiştiricilik tesisleri genellikle şehir merkezlerine uzak bölgelerde bulunduğundan işletme sahiplerinin, çalışanlarının ve üretilen ürünlerin nakillerini sağlamak amacıyla, işletmelerin bazılarında personel servis araçları, ürün nakil araçları ve otomobil gibi taşıtların olduğu, bazılarında vinç, boylama makinası, fish-pomp, jenaratör gibi makinalar ile kuluçka dolabı, nakil tankı gibi cihazların bulunduğu görülmektedir. İşletmelerin sahip oldukları taşıtlar, makinalar ve cihazlar, işletmelerin kuruluş yerlerinin özelliklerine, alt yapısına ve en başta da yapılan üretimin miktarına bağlı olarak çeşitlilik arz etmektedir.

Şekil 3.9. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi ve Vinçli Teknesi– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.10. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi Balık Hasadı– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.11. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisi Balık Hasadı– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.12. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Vinçli Tekne – ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.13. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Fish-pomp– ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.14. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Jeneratör – ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.15. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Boylama Makinesi-ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.16. Hasan Ali Baysal Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Makine ve Cihazlar ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

Şekil 3.17. Vadi Alabalık Yetiştiricilik Tesisine Ait Kuluçkahane ve Malzemeleri ÇEMİŞGEZEK/TUNCELİ

3.1.12. İşletmelerin Maddi Duran Varlıkları İçin Bakım-Onarım Giderleri Bakımından Değerlendirilmesi

Anket uygulanan işletmelerin taşınmaz varlıklarını, makine, cihaz ve taşıt dağılımlarını değerlendirdikten sonra, bu varlıklar için yıl boyunca yapmakta oldukları bakım-onarım giderlerinin yaklaşık tutarları da Tablo 3.15.'de değerlendirilmiştir.

Tablo 3.15: İşletmelerin Maddi Duran Varlıkları İçin Yaptıkları Harcama Tutarları (TL/YIL)

İşletmeler	Taşınmaz Varlık Gideri (Yüzer Kafesler Dahil)	Makine, Taşıt ve Cihaz Giderleri	Arazi Düzenleme Giderleri	TOPLAM GİDER
1. İşletme	20.000	50.000	20.000	90.000
2. İşletme	20.000	-	-	20.000
3. İşletme	20.000	-	-	20.000
4. İşletme	20.000	-	-	20.000
5. İşletme	5.000	10.000	-	15.000
6. İşletme	5.000	25.000	-	30.000
7. İşletme	6.000	3.000	2.500	11.500
8. İşletme	10.000	-	5.000	15.000
9. İşletme	10.000	2.000	-	12.000
10. İşletme	10.000	3.000	-	13.000
11. İşletme	10.000	-	-	10.000
12. İşletme	20.000	-	200.000	220.000
13. İşletme	20.000	2.000	25.000	47.000
14. İşletme	5.000	2.000	-	7.000
15. İşletme	10.000	500	8.000	18.500
16. İşletme	5.000	-	3.000	8.000
17. İşletme	2.500	1.000	-	3.500
18. İşletme	2.500	-	-	2.500
19. İşletme	7.000	800	500	8.300
20. İşletme	8.000	-	500	8.500
21. İşletme	1.000	-	2.000	3.000
22. İşletme	5.000	-	10.000	15.000
23. İşletme	1.000	1.000	-	2.000
TOPLAM	223.000	100.300	276.500	599.800

Görüldüğü üzere, tesisler kurulduktan sonra da varlıklarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için yıllık belli bir bakım-onarım harcaması yapmak zorundadırlar. Bu harcamalar, tesislerin kapasiteleri büyüdükçe doğru orantılı olarak artmaktadır. On ikinci işletmenin özellikle arazi düzenleme maliyetinin yüksek olmasının nedeni bu tesisin yeni kurulmuş bir kara tesisi olmasıdır. Kara tesisi olmasından dolayı da, işletme binası ve yem deposu yanında, beton havuzların yapımı için de ayrıca arazi düzenlemesi yapılacağından maliyetler daha da yüksek olmuştur.

3.1.13. İşletmelerin Pazar Yapısı Bakımından Değerlendirilmesi

Anket çalışması uyguladığımız işletmelerin yetiştirdikleri ürünleri ne şekilde pazarladıkları Tablo 3.16.'da değerlendirilmiştir.

Tablo 3.16. İşletmelerin Elde Ettikleri Ürünleri Pazarlama Şekilleri

İşletme Adı	PAZARLAMA ŞEKİLLERİ						Pazarlama Sorunu		Fiyat Yeterliliği	
	Perakende (Taze)	Toptancı Aracılığıyla	İşletmeciye ait Restoran ve Lokantada	Dondurulup Kentlerde	Balık İşleme Tesislerinde	Diğer	E	H	E	H
1. İşletme	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X
2. İşletme	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X
3. İşletme	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X
4. İşletme	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X
5. İşletme	-	X	-	-	X	-	-	X	-	X
6. İşletme	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X
7. İşletme	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
8. İşletme *	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
9. İşletme	-	X	-	-	-	-	-	X	-	X
10. İşletme *	X	X	X	-	-	-	-	X	-	X
11. İşletme	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
12. İşletme	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
13. İşletme *	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
14. İşletme	-	X	-	-	-	-	-	X	-	X
15. İşletme	X	X	X	-	-	-	-	X	-	X
16. İşletme	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
17. İşletme	-	X	X	-	-	-	-	X	-	X
18. İşletme	-	X	-	-	-	-	-	X	-	X
19. İşletme	X	X	X	-	-	-	-	X	-	X
20. İşletme	-	X	-	-	-	-	X	-	-	X
21. İşletme	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
22. İşletme	X	X	X	-	-	-	-	X	-	X
23. İşletme	X	X	-	-	-	-	-	X	-	X
TOPLAM	12	23	5	-	5	-	2	21	-	23

*Sofralık balıkla beraber yavru balık satışı yapan kuluçkahaneli işletmeler.

Tablo 3.16.'yı değerlendirdiğimizde, su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin tamamının, yetiştirdikleri ürünleri büyük oranda taze olarak, toptancılar aracılığıyla toptan pazarladıkları, bazı tesislerinde ürünlerini toptan pazarlama yanında, perakende olarak da pazarladığı ve bunların yanında lokantası olan 5 adet işletmenin de yetiştirdikleri ürünleri hem toptan hem perakende ve hem de lokantalarında tüketime sunarak pazarladıkları görölmektedir. İşletmelerin hiç biri balıkları dondurulmuş olarak pazarlamazken, proje kapasitesi en yüksek olan işletmelerden 5 tanesi (1., 2., 3., 4. ve 5. işletmeler) yetiştirdikleri balıkların bir kısmını toptancılar aracılığıyla pazarlarken bir kısmını da balık işleme tesislerine satarak pazarlamaktadırlar. Balık işleme tesislerince alınan balıklar, tütölenerek, fileto olarak veya farklı yöntemlerle işlemeye maruz bırakılarak hem yurt içi ve hem de yurt dışı pazarında tüketime sunulmaktadır. Bu pazarlama şekillerine ek olarak 8., 10. ve 13. işletmeler yetiştiricilik tesisi yanında kuluçkahane tesisine sahip olduklarından dolayı yavru balık satışı da yapmaktadırlar.

İşletmelerin neredeyse tamamı, pazar sorunu yaşamadıklarını ancak üretim maliyetinin üstünde istedikleri fiyata ürünlerini satamadıklarını, fiyatın yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Piyasada ürünlerin alımı konusunda yeterince alıcının olmasına karşın, özellikle baraj sahalarında faaliyet gösteren tesislerin, ürünlerini maliyetin altında satmak zorunda kalmalarında en önemli nedenini; bu tesislerin, barajlarda su sıcaklığının 20 °C'nin üstüne çıktığı dönemler dikkate alınıp üretim planlaması yaparak sezonluk üretim gerçekleştirecek olmaları ve su sıcaklığı çok yükselmeden pazarlamak zorunda olmaları oluşturmaktadır. Çünkü sezon sonuna doğru su sıcaklığının artmasıyla birlikte mevcut ürünlerini kaybetme riski oluşacağından ve alıcılarında bu durumu bilmelerinden dolayı, işletmelerin mecburiyeti kullanılarak düşük fiyatlara alımlar yapılmaktadır. Ayrıca üretim girdilerinin yüksek oluşu, özellikle dövize endeksli olan ve tesislerin en büyük giderlerinden birini oluşturan yemdeki aşırı fiyat artışları işletmelerin kar marjını düşürdüğü gibi, daha fazla yem tüketerek maliyeti arttırmama adına işletmeler ürettikleri ürünleri tatmin edici olmayan rakamlara satmak zorunda kalmaktadırlar.

3.1.14. İşletmecilerin Alabalık İşletmeciliği İle İlgili Genel Görüşleri

İşletmelere uyguladığımız anket formunun V. bölümünde yer alan ucu açık sorulara işletmecilerin verdikleri cevaplar Tablo 3.17.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.17. İşletmecilerin Alabalık İşletmeciliği İle İlgili Genel Görüşleri

İşletmenin Adı	Başka Bir İş Yapıyor		Yöre Halka İşletmeye İyi Bakıyor		Ekonomik Açıdan Tatmin Ediyor		Alabalık İşletmeciliğinde Karşılaşılan Sorunlar												
	E	H	E	H	E	H	Balık Ölüm leri	Yem Pahalı	Yem Desteği	Ulaşım Zor	Su Yeter siz	İşçi Yok	Mühendis Yok	Satış Fiyatı Düşük	Üretici Örgütsü z	Pazarlama Zor	Devletteki Bürokrasi	Destekler Yetersiz	Devletin Alım Garantisi Olmalı
1. İşl.	X	-	X	-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
2. İşl.	-	X	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
3. İşl.	-	X	X	-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
4. İşl.	X	-	X	-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
5. İşl.	X	-	-	X	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	X	-	X
6. İşl.	X	-	X	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-	X	-	X	-	-	-
7. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
8. İşl.	X	-	X	-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	X	X	-
9. İşl.	-	X	-	X	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
10. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
11. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
12. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
13. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
14. İşl.	-	X	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
15. İşl.	X	-	X	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
16. İşl.	X	-	X	-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	X	X	-
17. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	X
18. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-	X
19. İşl.	X	-	X	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
20. İşl.	X	-	X	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-	X	-	X	-	X	X
21. İşl.	X	-	X	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
22. İşl.	X	-	X	-	-	X	X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	X	X
23. İşl.	X	-	X	-	-	X	-	X	X	-	-	-	-	X	-	-	X	X	X
TOPLAM	19	4	21	2	5	18	16	23	23	-	-	-	-	23	-	2	4	18	20

Tablo 3.17.'de Tunceli İli genelinde 2013 yılında aktif olarak faaliyet gösteren 23 adet alabalık yetiştiricilik işletmesi değerlendirmeye alınmıştır. Bu işletmelerde işletmecilere yöneltilen sorulara alınan cevaplarda görüldüğü üzere; işletmelerin tamamına yakını (6. ve 20. işletmeler hariç) pazar sorunu yaşamamakla beraber, tüm işletmeler ürünlerini istedikleri fiyatın altında pazarlamak zorunda kalmaktan yakınmaktadırlar. Ayrıca, yetiştiricilikte en önemli gider kalemini oluşturan yem maliyetinin, yem fiyatlarının dövize endeksli olmasından dolayı son derece yüksek bir fiyatta olması da tüm işletmecilerin şikâyet ettikleri diğer önemli bir sorunu oluşturmaktadır.

Elde edilen sonuçlara göre, su ürünleri işletmeciliği dışında başka bir işle uğraşan işletmeci sayısının 19 olduğunu görmekteyiz. Bu işletmecilerin bir kısmı tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Sadece su ürünleri işletmeciliğiyle uğraşan kişi sayısı 4'dür. Yine görüldüğü üzere, yöre halkının geneli su ürünleri işletmelerine olumlu bakmaktadırlar. Bu işletmelerin yörelerinde istihdam yarattığı ve yöredeki esnaflar açısından da olumlu etkiler oluşturduğu düşüncesi hakimdir.

Su ürünleri yetiştiriciliği yapan 18 işletme, elde ettikleri gelirlerin kendilerini ekonomik olarak tatmin etmediğini söylemektedirler. Üretim girdilerinin, özellikle yem fiyatının yüksek olmasının ve üretim maliyetinde veya altında bir fiyata ürünlerini satmak zorunda kalmalarının bu duruma yol açtığını belirtmektedirler. Ayrıca, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca verilen yavru balık desteğinin kaldırılmış olması ve sofralık balığa verilen desteğin 500 ton/yıl olarak (250 ton/yıl'a kadar birim fiyatın tamamı, 251 ton/yıl'dan 500 ton/yıl'a kadar birim fiyatın yarısı olarak) (URL-9, 2013) sınırlandırılmış olması da sektörden elde edilen geliri düşürdüğü gibi işletmelerin proje kapasitelerinin altında üretim yapmalarına da yol açmıştır.

İşletmelerin kurulduğu yerler, iyi etüt edilerek belirlenmiş olduğundan dolayı, ulaşım sorunu olmayan, suyun miktar ve kalitesi yeterli olan yerlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla işletmeciler ulaşım konusunda, su miktarı ve kalitesi konusunda sorun yaşamamaktadırlar. Ancak özellikle tesise yavru balık nakilleri sırasında ve tesislere yavru balık bırakıldığı dönemlerde yavru balık ölümleri meydana gelmekte ve bu da işletmelere belli bir oranda gider maliyeti yaratmaktadır.

Ankete katılan işletmelerden 4 tanesi bürokrasiden yakınmaktadır. Gerek işletmelerin kuruluş aşamasında ve gerekse de kurulmasından sonra birçok resmi kurum ve kuruluşla muhatap olmaları ve her kurum ve kuruluşun prosedürlerini ayrı ayrı yerine

getirmek zorunda olmaları, işleyişi hantallaştırmakta, yeni üreticilerin sektöre olan ilgisini azaltmakta ve faaliyette olan işletmelere ekstra gider maliyeti oluşturmaktadır.

Anket uygulanan işletmelerin 18 tanesi, uygulanan desteklemelerin yetersiz olmasından yakınmakta olup, destekleme birim fiyatının artmasını ve yavru balık desteklemesinin yeniden uygulanmasını talep etmektedir. Yirmi adet işletme, desteklemenin, üretilen ürünlerin belli bir oranına devlet kurumları (Et-Balık Kurumu, mülga) tarafından belli bir taban fiyat uygulanarak alım garantisi verilerek satın alınması şeklinde uygulanmasını talep etmektedir. İşletmelerin tamamı kullanılan balık yeminin pahalı olduğundan yakılarak, ucuz yem alımını sağlayacak veya alınan yemin giderinin bir kısmının devlet tarafından karşılanmasını sağlayacak politikaların üretilmesini talep etmektedirler. Bir kısım işletmeci de yem fabrikalarının kurulumunun desteklenmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Yine Tablo 3.17.'ye baktığımızda, Tunceli İlinde faaliyet gösteren su ürünleri yetiştiricilerinin örgütlü olduklarını görmekteyiz. Su ürünleri yetiştiricileri, karşılaştıkları sorunların çözümünün, örgütlü bir yapı içinde daha kolay olabileceği düşüncesinden hareketle, 2013 yılında Tunceli Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğüne yaptıkları müracaat neticesinde, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının onayı ile Tunceli İli İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliğini kurarak faaliyete geçirmişlerdir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Keban Baraj Gölünün bir kısmını sınırları içinde bulunduran ve yine sınırları içinde Uzunçayır Baraj Gölü, geniş akarsu ağları ve zengin kaynak suları bulunduran Tunceli İlinde 2013 yılında faaliyet gösteren 23 adet alabalık yetiştiricilik tesisinin sosyo-ekonomik yapılarını analiz etmek için yaptığımız anket çalışması sonuçlarına baktığımızda, katılımcıların % 58,82'lik kısmı, su ürünleri sektörünün getirisinin yüksek olduğunu düşündüğü için, yaklaşık % 14,71'i bölgedeki iş imkânlarının kısıtlı olmasından kaynaklandığı için, % 20,59'u balık yetiştiriciliğinden hoşlandığı için ve % 5,88'i de eğitimini almış oldukları için bu işi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tunceli İlinde, ilk alabalık üretim ve yetiştiricilik tesisi, 1976 yılında Milli Parklar Müdürlüğüne bağlı olarak kurulmuş ve daha sonra 1998 yılında özel sektöre ihale yoluyla devredilmiştir. Bu ilk tesisin kurulup faaliyete geçmesinden tam 22 yıl sonra özel sektör bu alana yatırım yapmaya başlamış ve tesis sayısındaki asıl artış 2000'li yıllarda (24 adet) gerçekleşmiştir. Alabalık üretim ve yetiştiricilik tesisi kurmaya yönelik olarak 2000'li yıllarda gerçekleşen bu atılımda, özellikle ülke genelinde kurulmuş olan tesislerin geçmişte elde ettikleri gelirlerin yüksek olmasının yanı sıra, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, mülga) başlangıçta uygulanan destekleme politikalarının sağladığı gelirin de etkili olduğunu söylemek yanlış olmamaktadır. Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere katılımcıların % 58,82'lik bir kısmının verdiği cevap ile Tunceli Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nden almış olduğumuz bilgiler, bu durumu doğrular niteliktedir.

Ancak, yine katılımcılardan aldığımız cevaplara baktığımızda ise hali hazırda su ürünleri yetiştiricilik sektörünün eski cazibesini korumakta zorlandığı görülmektedir. Bunun sebepleri incelendiğinde ise, sektörde üretim girdilerinin, özellikle yem fiyatının yüksek olmasının ve üreticilerin üretim maliyetinde veya altında bir fiyata ürünlerini satmak zorunda kalmalarının bu duruma yol açtığı söylenebilir. Piyasada ürünlerin alımı konusunda yeterince alıcının olmasına karşın, özellikle tesislerinin % 69,57'si baraj sahalarında faaliyet gösteren ilimizde, üreticilerin ürünlerini maliyetin altında satmak zorunda kalmalarının en önemli sebebini ise bu tesislerin, barajlarda su sıcaklığının 20 °C'nin üstüne çıktığı dönemler dikkate alınıp üretim planlaması yaparak sezonluk üretim gerçekleştirecek olmaları ve su sıcaklığı çok yükselmeden pazarlamak zorunda kalmaları

oluşturmaktadır. Çünkü sezon sonuna doğru su sıcaklığındaki artış nedeniyle mevcut ürünlerini kaybetme riski oluşacağından ve alıcılarında bu durumu bilmelerinden dolayı, işletmelerin mecburiyeti kullanılarak düşük fiyatlara alımlar yapılmaktadır. Ayrıca, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca verilen yavru balık desteğinin kaldırılmış olması ve sofralık balığa verilen desteğin 500 ton/yıl olarak (250 ton/yıl'a kadar birim fiyatın tamamı, 251 ton/yıl'dan 500 ton/yıl'a kadar birim fiyatın yarısı olarak) (URL-9, 2013) sınırlandırılmış olması da sektörden elde edilen geliri düşürmüştür.

Sektörde meydana gelen bu ekonomik dalgalanmaların ve uygulanan destekleme politikalarının etkisiyle, anket uyguladığımız tüm işletmelerin, proje kapasitelerini arttırmayı düşünmedikleri gibi, bu işletmelerin tamamının fiili olarak proje kapasitelerinin altında üretim yaptıkları görülmüştür.

Anket çalışması uygulanan işletme sahiplerinin eğitim durumlarını incelediğimizde; işletmecilerin % 39,13'ünün ortaokul mezunu olduğunu, bu grubu % 30,43'lük oranlarla yüksek öğrenim görenler ve % 17,40'lık oranla lise mezunlarının takip ettiğini ve geriye kalan % 13,04'lük kısmı da ilkokul mezunlarının oluşturduğu görülmektedir.

İşletme sahiplerinin büyük çoğunluğunun ortaokul mezunu olması; bu işi yapmak için çok fazla eğitime ihtiyaç duyulmayacağı sonucunu doğurmamalıdır. Çünkü işletme sahipleri, tesislerinde genellikle teknik personel veya vasıflı işçi çalıştırdıklarından dolayı, işletme sahiplerinin düşük eğitimli olmalarından kaynaklanacak dezavantajlar bertaraf edilmiştir. İşletmecilerin öğrenim durumlarında ikinci sırayı yüksekokul mezunlarının oluşturmasında, bu kişilerin sektörün karlı bir sektör olacağına dair öngörülerinin etkili olduğunu söyleyebiliriz. En düşük oranı ilkokul mezunlarının oluşturmasını ise bu eğitim düzeyine sahip kişilere yönelik bölgede iş imkânlarının kısıtlı olmasının etkili olduğunu söyleyebiliriz.

İşletmecilerin eğitim durumları yanında, su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe asıl işleri olarak mı yoksa karlı gördükleri ikinci bir iş olarak mı çalıştıklarını değerlendirdiğimizde; işletme sahipleri içinde asıl mesleği balıkçılık olanların payının % 26,09 oranla en büyük payı oluşturduğunu, bu oranı % 21,74'lük oranla, asıl mesleği tarım ve hayvancılık olanlar, % 17,38'lik oranla esnaf olanlar, % 13,04'lük oranla turizmciler ve % 4,35'er oranlarla asıl meslekleri Veteriner Hekim, Su Ürünleri Mühendisi, Mali Müşavir, Sigortacı ve Emekli Memur olan işletme sahiplerinin takip ettikleri görülmektedir. İşletmecilerin büyük çoğunluğu su ürünleri sektörünün içinde olan veya bu sektöre yakın olan meslek gruplarında yer almaktadırlar ki toplamda; asıl mesleği

balıkçılık, veteriner hekim, su ürünleri mühendisi ve tarım-hayvancılık olan işletmecileri bu grup içinde değerlendirecek olursak bunların oranı % 56,53'tür. Asıl meslekleri su ürünleri sektörüyle alakalı olmayan işletmecilerin toplam oranı ise % 43,47'dir. Ancak su ürünleri sektörü içinde ve yakınında yer alan meslek gruplarına sahip işletmecilere baktığımızda, su ürünleri eğitimi alan işletmecilerin oranının sadece % 4,35 olduğu görülmektedir. Mesleği balıkçılık ve balıkçılığa yakın meslekte olanların, bu konuda eğitilmiş olmamalarına rağmen su ürünleri işletmeciliğini meslek olarak seçtiklerini görüyoruz. Meslek grupları, su ürünleri sektörüyle alakalı olmayan işletmecilerin ise bu işi ek iş olarak yaptıkları ifade edilebilir.

Anket çalışması uyguladığımız işletmecilerin yaşlarını incelediğimizde, Tunceli ilinde su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmecilerin yaşlarının 20 ile 80 arasında değişiklik gösterdiğini, bu yaş aralığı içinde 46-50 yaş aralığında yer alan işletmeciler % 30,44'lük oranla en kalabalık yaş grubunu oluşturduklarını, bunları % 13,05'lik oranla 36-40 yaş grubunda olanlar, % 8,69'luk oranlarla 20-25, 26-30, 31-35 ve 51-55 yaş gruplarında olanlar ve % 4,35'lik oranlarla 41-55, 56-60, 61-65, 66-70 ve 76-80 yaş gruplarında olanların takip ettikleri görülmektedir. Yaş aralığının bu denli geniş olması, su ürünleri işletmeciliğinin hemen hemen her yaş grubu tarafından yapılabileceğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

İşletmeciler medeni durumları bakımından incelendiğinde; ankete katılan 23 işletmeci içinden 18 işletmecinin evli, 5 işletmecinin de bekar olduğu tespit edilmiştir.

Anket çalışması uyguladığımız katılımcıların bakmakla yükümlü oldukları kişi sayılarını incelediğimizde; katılımcıların büyük çoğunluğunun % 34,78'lik oranla 4 kişiye bakmakla yükümlü oldukları, % 17,39'unun 5 kişiye ve yine % 17,39'unun 2 kişiye bakmakla yükümlü oldukları, %13,04'ünün 1 kişiye, % 8,70'inin 3 kişiye bakmakla yükümlü oldukları ve geriye kalan % 8,70'inin ise kendileri dışında bakmakla yükümlü oldukları kişilerin olmadığı tespit edilmiştir.

Anket çalışması kapsamına aldığımız işletmelerin yapılarına baktığımızda, işletmelerin % 78,26'sının şahıs işletmesi, % 21,74'ünün ise şirket bünyesinde faaliyet gösteren işletmeler olduğunu görmekteyiz. Basit ortaklık ve kamu işletmesi olarak faaliyet gösteren işletme bulunmamaktadır. Dolayısıyla, verilen oranlar göz önüne alındığında; özel sektörün bu alana ilgisinin son derece yüksek olduğunu ve Tunceli İlinde su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinin özel sektörde işletildiğini görmekteyiz. Özel sektörün ilgisinin yüksek oluşunu ise daha önce değindiğimiz gibi; anket formlarında ki cevaplara

baktığımızda, sektöre ilk girildiği yıllarda sektörün ekonomik getirisinin yüksek olduğu düşüncesinin hâkim olduğuna bağlamamız doğru olacaktır. Şöyle ki; geçmiş yıllarda alabalık yetiştiricilik işletmelerinin üretim giderlerinin daha düşük olması, pazarlama birim fiyatlarının daha tatminkâr olması ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca uygulanan desteklerin daha cazip olması etkili olmuştur.

Anket uyguladığımız işletmeleri kullandıkları krediler yönünden değerlendirdiğimizde, katılımcı işletmelerin % 52,17'sinin hem yatırım aşamasında hem de işletme aşamasında herhangi bir kredi kullanmadıklarını, işletmelerin % 47,83'ünün ise sadece işletme kredisi kullandıklarını görmekteyiz. İşletmeler yatırım aşamasında öz kaynaklarını kullanmışlardır. Ancak işletmelerin bir kısmı kuruluşlarını tamamladıktan sonra kredi olarak işletme kredisi kullanmışlardır. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin kurulup faaliyete geçecek aşamaya gelmesi belli bir ekonomik güç gerektirmesine karşın, işletme sahiplerinin yatırım kredisi kullanmadan öz kaynaklarıyla işletmelerini kurmuş olmaları, işletmecilerin ekonomik açıdan belli bir güce sahip olduğu sonucunu veya en azından yatırımlarını gerçekleştirecek kadar bir ekonomik güce sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Su ürünleri yetiştiricilik işletmelerini istihdam ettikleri işgücü bakımından değerlendirdiğimizde, ilimizdeki işletmelerin 14 tanesinde su ürünleri mühendisi, 3 tanesinde tekniker istihdam edildiği, vasıflı işçi çalıştırılan işletmelerin sayısının 3 olduğu ve işletmelerin 11 tanesinde vasıfsız işçi, 8 tanesinde geçici işçi istihdam edildiği, ayrıca 5 tane işletmede de aile fertlerinin çalıştırıldığı görülmektedir.

Bazı işletmelerin vasıfsız işçi istihdam etmelerinin nedenlerini irdeleyecek olursak; bu işçilerin rahatlıkla asgari ücretle çalıştırılabiliyor olmalarının etkisi yanında, düşük eğitim düzeyine sahip olmaları ve yörede iş imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle işletmelerce kolaylıkla ulaşılabilecek iş gücünü oluşturmaları da etkili olmuştur.

Bazı işletmeler de alabalık üretiminin yoğun olduğu dönemlerde ihtiyaca binaen geçici istihdam yaratarak mevcut işçilerine ek olarak geçici işçi de çalıştırmaktadırlar.

Ankete katılan tüm işletmelerin istihdam ettikleri toplam işgücünün 93 olduğundan yola çıkarsak, bir alabalık işletmesinin ortalama olarak 4 kişiye istihdam sağladığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yörenin istihdam olanakları ve insanların eğitim seviyeleri dikkate alındığında bu istihdam kapasitesi küçümsenmeyecek bir nitelik taşımaktadır. Alabalık İşletmelerinin yeni istihdam olanakları yaratmış olması, hem bölgenin kalkınmasına katkı sunması ve hem de işsizliğin önlenmesine katkı sunması bakımından

önemlidir. Bu işletmelerin, ihtiyaçlarının bir kısmını yöredeki esnaflardan temin etmeleri ve yöre halkından kişileri istihdam ederek bunlara düzenli maaş ödemeleri, yörenin ekonomik yapısına olumlu katkı sunduğu gibi, insanların aile geçimlerini sağlamalarına imkân sunarak, daha huzurlu, daha refah ve daha mutlu insanların toplum içindeki sayısının artmasına da katkı sunmaktadır.

Anket kapsamındaki işletmeleri ürünlerini pazarlama yöntemleri bakımından değerlendirdiğimizde; su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinin tamamının, yetiştirdikleri ürünleri büyük oranda taze olarak toptancılar aracılığıyla toptan pazarladıkları, bazı tesislerinde ürünlerini toptan pazarlama yanında, perakende olarak da pazarladığı ve bunların yanında lokantası olan 5 adet işletmenin de yetiştirdikleri ürünleri hem toptan hem perakende ve hem de lokantalarında tüketime sunarak pazarladıkları görülmektedir.

İşletmelerin hiç biri balıkları dondurulmuş olarak pazarlamazken, proje kapasitesi en yüksek olan işletmelerden 5 tanesi (1., 2., 3., 4. ve 5. işletmeler) yetiştirdikleri balıkların bir kısmını toptancılar aracılığıyla pazarlarken bir kısmını da balık işleme tesislerine satarak pazarlamaktadırlar. Balık işleme tesislerince alınan balıklar, tütsülenerek, fileto olarak veya farklı yöntemlerle işlemeye maruz bırakılarak hem yurt içi ve hem de yurt dışı pazarında tüketime sunulmaktadır. Bu pazarlama şekillerine ek olarak 8., 10. ve 13. işletmeler yetiştiricilik tesisi yanında kuluçkahane tesisine sahip olduklarından dolayı yavru balık satışı da yapmaktadırlar.

İşletmelerin tamamına yakını pazar sorunu yaşamadıklarını ancak üretim maliyetinin üstünde, istedikleri fiyata ürünlerini satamadıklarını, fiyatın yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Ayrıca üretim girdilerinin yüksek oluşu, özellikle dövize endeksli olan ve tesislerin en büyük giderlerinden birini oluşturan yemdeki aşırı fiyat artışları işletmelerin kar marjını düşürdüğü gibi, daha fazla yem tüketerek maliyeti arttırmama adına, işletmelerin ürettikleri ürünleri tatmin edici olmayan rakamlara satmalarına da neden olmaktadır.

Tunceli ilinde su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin % 69,57'si baraj gölleri üzerinde, % 21,74'ü kaynak suları üzerinde ve % 8,69'u dere-ırmak suları üzerinde kurularak faaliyet göstermekte olup, bu işletmelerin kurulduğu yerler, kuruluş aşamasında iyi etüt edilerek belirlenmiş olduğundan dolayı, ulaşım sorunu olmayan, suyun miktar ve kalitesi yeterli olan yerlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla işletmeciler ulaşım konusunda, su miktarı ve kalitesi konusunda sorun yaşamamaktadırlar.

Ankete katılan işletmelerden 4 tanesinin bürokrasiden yakındıkları görülmektedir. Gerek işletmelerin kuruluş aşamasında ve gerekse de kurulmasından sonra birçok resmi kurum ve kuruluşla muhatap olmaları ve her kurum ve kuruluşun prosedürlerini ayrı ayrı yerine getirmek zorunda olmaları, işleyişi hantallaştırmakta, yeni üreticilerin sektöre olan ilgisini azaltmakta ve faaliyette olan işletmelere ekstra gider maliyeti oluşturmaktadır.

Tunceli İlinde su ürünleri yetiştiriciliği faaliyeti yürüten işletmecilerin örgütlü oldukları görülmektedir. Su ürünleri yetiştiricileri, karşılaştıkları sorunların, örgütlü bir yapı içinde daha kolay çözülebileceği düşüncesinden hareketle, 2013 yılında Tunceli Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğüne yaptıkları müracaat neticesinde, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının onayı ile Tunceli İli İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliğini kurarak faaliyete geçirmişlerdir.

5. ÖNERİLER

Tunceli ilinde faaliyet gösteren su ürünleri işletmelerine uygulanan anket çalışması sonunda görüldü ki; işletmelerin en önemli sorunlarından biri, kullandıkları balık yeminin fiyatının çok yüksek olmasıdır. Yem genellikle ithal edildiğinden dolayı dövizle endeksli. Dövizle endeksli olmasından kaynaklanan yüksek yem fiyatları işletmelerin üretim maliyetini arttırdığı için kar oranını düşürmekte hatta zarar etmelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla bu sorunun çözümü noktasında; ucuz yem alımını sağlayacak veya alınan yeme ait giderlerin bir kısmının desteklemeler çerçevesinde devlet tarafından karşılanmasını sağlayacak politikaların üretilmesi ve hayata geçirilmesi bir nevi elzem olmuştur. Bu çerçevede, ülke içinde yem fabrikalarının kurulmasının ilgili kurum ve kuruluşlarca desteklenmesine yönelik mevzuat düzenlemelerinin yapılması doğru bir adım olacaktır. Ayrıca yüksek yem maliyetlerinin azaltılması için ar-ge girişimleri desteklenmelidir. Bunun yanı sıra hem daha besleyici hem de daha ucuz olan canlı ve yaş yem kullanımı konusunda, özellikle üniversiteler ve araştırma enstitülerince su ürünleri işletmeleri bilgilendirilmelidir.

Anket uygulanan işletmecilerden alınan görüşlerden anlaşıldığı üzere, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca uygulanan ürün desteklemesinin belli bir tonajla sınırlandırılmış olması, tesislerin üretim kapasitelerini düşürmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla, şayet ürüne verilen destekleme devam edecekse, bu destekleme uygulamasında tonaj sınırlandırılmasının kaldırılması sektörün gelişimine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, uygulanan desteklemelerin, üretilen ürünlerin belli bir oranına, devlet kurumları (Et-Balık Kurumu, mülga) tarafından, belli bir taban fiyat üzerinden alım garantisi verilerek satın alınması şeklinde uygulanması da söz konusu olabilir.

Ankete katılan işletmelerin tümünün pazar sorunu yaşamadıklarını söylemesine karşın, konu irdelendiğinde görüldü ki, işletmecilerin “pazar sorunu yaşamıyoruz” söyleminden kastettikleri, piyasada yeterince alıcı olmasıdır. Ancak piyasada yeterli alıcının olması işletmecilerin ürünlerini üretim maliyetinin üstünde, istedikleri fiyata sattıkları, fiyatın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle barajlarda üretim yapan işletmelerin, su sıcaklığının 20 °C'nin üstüne çıktığı dönemler dikkate alınıp üretim planlaması yaparak sezonluk üretimlerini gerçekleştirmeleri ve su sıcaklığı çok yükselmeden pazarlamak zorunda olmaları, aksi taktirde sezon sonuna doğru su sıcaklığının artmasıyla birlikte mevcut ürünlerini kaybetme riskinin oluşacağı ve

alıcılarında bu durumu bilerek hareket etmeleri nedeniyle, işletmelerin mecburiyeti kullanılarak düşük fiyatlarla alımlar yapılmaktadır. Bunun önüne geçilmesi adına, evvela üreticilerin mevsimsel üretim planlamasını doğru şekilde yaparak, hasat dönemini su sıcaklığının 20 °C'nin üstüne çıkmadığı dönem içinde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca ürünlerin satışında yeni pazarlama modelleri geliştirilmelidir. Bu çerçevede üretilen ürünlerin piyasaya farklı şekillerde arzını gerçekleştirecek işleme tesislerinin kurulumu özendirilerek teşvik edilmelidir. Ayrıca balık tüketimini teşvik edecek etkinlik ve tanıtımlar yapılarak balık tüketim oranı arttırılmaya çalışılmalıdır.

Bölgemizde bulunan kamu-akademik kurumlarca su ürünleri işletmelerine danışmanlık hizmeti verilerek işletmelerin daha verimli çalışmalarına katkı sunulmalı ve özellikle üniversiteler ile işletmeler arasındaki işbirliği arttırılarak ar-ge projeleri geliştirilmelidir. Bununla beraber işletmelerde görevli su ürünleri mühendislerinin lisansüstü eğitimleri teşvik edilmelidir. Ayrıca işletmelerin kapasitelerine göre çalıştırmak zorunda oldukları mühendislerin yanı sıra yeni mühendis istihdam etmeleri halinde bu işletmeler için, sigorta desteği, vergi indirimi ve ilave teşvik desteği gibi istihdamı özendirici teşvik uygulamaları yapılmalıdır.

Su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe, birden fazla kamu kurum ve kuruluşun inisiyatif kullanma hakkına sahip olması sektörde yoğun bir bürokrasiye ve ekstra maliyetlere yol açtığından dolayı, sektöre yatırım yapacak girişimcilerde bir takım tereddütlere neden olduğu gibi bazı girişimcilerin de yatırımlarını yarıda bırakmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yoğun bürokrasi, sektörün büyümesinin önünde bir engel teşkil etmektedir. Bu nedenle ilgili kurum ve kuruluşlarca su ürünleri yetiştiricilik sektörüne uygulanan mevzuat hükümleri, yoğun bürokrasiyi ortadan kaldıracak şekilde ve yatırımcının iş ve işlemlerini daha ivedi sonuçlandırmasına olanak sağlayacak şekilde ve tabii ki evvela doğal hayatla uyumlu sonuçlar doğuracak şekilde revize ve restore edilmesi gerekmektedir. Bu yasal düzenleme yapılırken de akademisyenlerin, su ürünleri dernekleri ve su ürünleri yetiştiricileri üretici birlikleri gibi sivil toplum kuruluşlarının, su ürünleri işletmecilerinin ve ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin görüşleri masaya yatırılarak akliselim kararlar alınmalı ve bu çerçevede mevzuat hükümleri şekillenmelidir.

KAYNAKLAR

- Çelikkale, M.S., Düzgüneş, E. ve Okumuş, İ.**, 1999. *Türkiye Su Ürünleri Sektörü ve Avrupa Birliği ile Entegrasyonu. İstanbul Ticaret Odası Yayınları*, Yayın no: 1999-63, 533s.
- Davenport, J., Black, K., Burnel, G., Cross, T., Culloty, S., Ekaratne, S., Furness, B., Mulcahy, M. And Thetmeyer, H.** 2003. *Aquaculture: The Ecological Issues. Blackwell Publ., USA, 89p.*
- URL-1**, 2011. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı. 14-16 Ocak 2011, *Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği*, Antalya, 82s.
- URL-2**, 2012. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı. *Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği*, 9-11 Şubat 2012, Antalya, 106s.
- URL-3**, 2010. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü. Ankara. <http://www.dsi.gov.tr/topraksu.htm>. 11 Haziran 2014
- URL-4**, 2012. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 9. Bölge Müdürlüğünün 29/06/2012 Tarih ve B.23.1.DSİ.1.09.17.00-171.03.02-290667 Sayılı Yazısına Ekli *Keban Baraj Gölü 4. Avlak Sahası (Çemişgezek) Avlanabilir Stok Tespiti Çalışmaları*, 3s.
- URL-5**, 2011. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 9. Bölge Müdürlüğünün 02/11/2011 Tarih ve B.23.1.DSİ.1.09.06.01.0-171.03.02-414361 Sayılı Yazısına Ekli *Keban Baraj Gölü 5. Avlak Sahası (Pertek) Avlanabilir Stok Tespiti Çalışmaları*, 3s.
- URL-6**, 2012. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 9. Bölge Mdürlüğünün 29/06/2012 Tarih ve B.23.1.DSİ.1.09.17.00-171.03.02-290667 Sayılı Yazısına Ekli *Keban Baraj Gölü 7. Avlak Sahası (Göktepe) Avlanabilir Stok Tespiti Çalışmaları*, 3s.
- URL-7**, 2012. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 9. Bölge Müdürlüğünün 29/06/2012 Tarih ve B.23.1.DSİ.1.09.17.00-171.03.02-290667 Sayılı Yazısına Ekli *Keban Baraj Gölü 8. Avlak Sahası (Peri) Avlanabilir Stok Tespiti Çalışmaları*, 3s.

URL-8, 2013. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 9. Bölge Müdürlüğü'nün 04/11/2013 Tarih ve 92802958-171.03.02-643890 Sayılı Yazısına Ekli *Uzunçayır Baraj Gölü Avlanabilir Stok Tespiti Çalışmaları*, 2s.

URL-9, 2013. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı *Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği* (tebliğ no: 2013/26) (29/05/2013 tarihli ve 28661 sayılı Resmî Gazete), Ankara.

EKLER

EK 1: Anket Formu

TUNCELİ İLİ ALABALIK İŞLETMELERİ ANKET FORMU

I. İŞLETMECİ(LER)

1. Adı Soyadı :
2. Yaşı :
3. Cinsiyeti : E K
4. Medeni Durumu : Evli Bekar
5. Tahsili : İlk Orta Lise Yüksek
6. Balıkçılık Deneyimi :Yıl
7. Balıkçılık Dışındaki Diğer Girişimleri :
8. Bakmakla Yükümlü Olduğu Nüfus Sayısı:
9. Asıl Mesleği :
10. Alabalık İşletmesi Kurma Fikrinin Doğuşu :
 Getirisinin Yüksek Olduğu Düşüncesi
 Bölgede İş İmkanlarının Kısıtlılığı
 Balık Yetiştiriciliğinden Hoşlanmak
 Eğitimini Almış Olmak
 Diğer

II. İŞLETME

1. İşletmenin Adı :
2. Kuruluş Tarihi :
3. Posta Adresi :
4. Tesisin Yerleşim Adresi ve Mevki :
5. Tesisin Yerleşim Merkezine Uzaklığı : 0-20 Km 21-50Km 50 + Km
6. Yol Durumu : Asfalt Stabilize Toprak
7. Su Kaynağının Adı :
8. İşletmenin Yapısı :
 Şahıs İşletmesi
 Basit Ortaklık (İki kardeş, mirasçılar, şirket dışı ortaklıklar v.b.)
 Ticari Ortaklıklar
 Kooperatif
 Kamu İşletmesi
 Diğer
9. Proje Yılı :
10. Tesis Yılı :
11. Üretim Yılı :
12. Projede Öngörülen Yatırım Sermayesi :
13. Gerçekleşen Yatırım Sermayesi :
Öz Kaynaklar :
Yabancı Kaynaklar :
Diğer :
14. Tesis Kurulduktan Sonra İşletme Kredisi Alındı mı? Evet Hayır
Alındıysa Nereden Alındı : Tutarı :

15. İşletmenin Bugünkü Durumu :
 Yeni Kuruluyor
 Faal
 Yarı Faal
 Faal Değil
16. Arazi Durumu
 İşletmenin Mülkü
 Özel Şahıslardan Kiralama
 Satın Alma
 Devlet Kuruluşlarından Kiralama
 Diğer
17. Yetiştiricilikte Kullanılan Su Kaynağı :
 Kaynak Suyu
 Dere, Irmak
 Göl, Gölet
 Diğer
18. Su İşletmeye Yeterli mi? : Evet Hayır
19. Yıl İçinde Suyla İlgili Problem Yaşıyor musunuz? (Bulanıklık, miktar azalması v.b.)
 Evet Hayır

III. EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1. İşgücü Durumu
	Adet	Ücret (TL/Ay)
Mühendis	:	
Tekniker	:	
Teknisyen	:	
Vasıfsız İşçi	:	
Vasıflı İşçi	:	
Çalışan Aile Fertleri	:	
Geçici İşçi	:	
2. İşletme Personelinin Eğitim Durumu
	Kişi Sayısı
İlkokul	:
Ortaokul	:
Lise	:
Yüksekokul	:
3. İşletmenin Sahip Olduğu Taşınmaz Varlıklar
Taşınmazın Cinsi	İnşa Yılı İnşa Maliyeti (TL)	Ederi (TL)	Alanı (m ²)
☐ İşletme Binası			
☐ Havuz veya Kafesler			
☐ Yem Deposu			
☐ Satış Yeri			
☐ Restaurant – Lokanta			
☐ Motel, Pansiyon			
☐ Diğer			
4. Taşınmaz Varlıklar İçin Onarım ve Bakım Harcaması : TL/Yıl
5. Makine, Cihaz ve Taşıt Varlığı
Cinsi	Alındığı Yıl	Fatura Bedeli (TL)	Ederi (TL)
Taşıtlar :			
Makinalar :			
Cihazlar :			
Diğer :			

6. Makine, Cihaz, Taşıt ve Diğerlerinin Bakım-Onarım Harcaması : TL/Yıl
7. Arazi Düzenleme İçin Yapılan Harcama : TL
8. Projede Öngörülen Üretim Kapasitesi (Teorik Kapasite) : Kg
9. Gerçekleşen Üretim Kapasitesi (Fiili Kapasite) : Kg
10. Kapasiteyi Arttırmayı Düşünüyor musunuz ?
() Evet () Hayır Düşünüyorsanız Ne Kadar? Kg

11. İşletme Sigortalı mı?
() Evet () Hayır Sigorta Çeşidi

12. Yumurta ve Alabalık Yavrusu Alış Miktarı ve Tutarı (Yıllık)
Cinsi Adet Miktar (Kg) Tutar (TL)
Yumurta
Alabalık Yavrusu

13. Yumurta ve Alabalık Yavrusu Satış Miktarı ve Tutarı (Yıllık)
Cinsi Adet Miktar (Kg) Tutar (TL)
Yumurta
Alabalık Yavrusu

14. Kullanılan Yem Türlerinin Miktar ve Tutarı (Yıllık)
Cinsi Adet Miktar (Kg) Tutar (TL)
Pelet Yem
Diğer

15. Yabancı Sermayeye Yapılan Yıllık Ödeme Tutarı : (TL)
16. Yıllık Vergi Türü ve Tutarı : (TL)
17. Yıl Sonunda İşletmenin Alacakları : (TL)
18. Yıllık Amortisman Tutarı : (TL)
19. Yıllık Akaryakıt Harcamaları : (TL)
20. Yıllık Sabit Harcamalar Tutarı : (TL) (Elektrik, Su v.b.)
21. Diğer Ekstra Harcamalar Tutarı : (TL)
22. Hastalıktan Ölen Balıkların İşletmeye Maliyeti (Yıllık) : (TL)

IV. PAZARLAMA

1. Pazarlama Yapılan Yerler (Yurtiçi ve Yurtdışı)

2. Üretilen Balıkların Pazarlama Türleri ve Pazarlama Fiyatı:

Pazarlama Türleri	Pazarlama Miktarı (Kg/Yıl)	Pazarlama Fiyatı (TL)
() Taze Olarak Yörede (Perakende)	:	:
() Toptancıya Verilerek	:	:
() İşletmede Mevcut Lokanta Ve Tesislerde	:	:
() Soğuk Ambalajlama Sistemi İle Büyük Kentlere	:	:
() Mamul Haline Getirilmek Üzere İşleme Tesislerine:	:	:
() Diğer	:	:

3. Pazarlanan Balığın Porsiyon Ağırlığı : Kg
4. Pazarlama Sorunu Yaşanıyor mu? : () Evet () Hayır
5. Fiyat Yeterli mi? : () Evet () Hayır

V. UCU AÇIK SORULAR

1. Başka bir işle uğraşıyor musunuz? Neden?

.....
.....

2. Bölge Halkının Alabalık İşletmelerine Bakış Açısı Nedir?

.....
.....

3. Alabalık İşletmeciliği Ekonomik Olarak Sizi Tatmin Ediyor mu? Etmiyorsa Neden?

.....
.....

4. Alabalık İşletmeciliğinde Karşı Karşıya Kaldığınız En Önemli Sorun Nedir? Çözüm Önerileriniz Nelerdir?

.....
.....

5. Teşvik Programı Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Sizce Ne Yapılmalı?

.....
.....

6. Pazarlama İle İlgili Karşılaştığınız Sorunlar Nelerdir? Çözüm Öneriniz Var mı?

.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında Tunceli’de doğdum. İlkokulu Tunceli Hürriyet İlkokulunda, ortaokul ve liseyi Tunceli Atatürk Lisesi’nde tamamladıktan sonra 1995 yılında Fırat Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi’nden Su Ürünleri Mühendisi ünvanıyla mezun oldum. Vatani görevimi; 1996 yılı Nisan–Ağustos ayları arasında, İzmir Gaziemir Ulaştırma Okulunu dönem 2.’si olarak bitirdikten sonra, 1996 yılı Ağustos–1997 yılı Temmuz ayları arasında Ankara 4’üncü Ana Jet Üs Komutanlığında Yedek Subay olarak tamamladım. 2000 yılı Ağustos ayında Tunceli TEDAŞ Müessese Müdürlüğünde memur olarak başladığım görevi 2008 yılı Mayıs ayına kadar Personel Şefi olarak yürüttükten sonra 1 Mayıs 2008’de Tunceli Tarım İl Müdürlüğüne memur olarak geçiş yaptım. 28 Aralık 2008 tarihinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca düzenlenmiş olan Ünvan Değişikliği Sınavında 100 (yüz) tam puan alarak “Su Ürünleri Mühendisi” ünvanını aldım. Halen Tunceli Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü’nde Su Ürünleri Mühendisi ünvanıyla görevime devam etmekteyim.

Şeref GÜÇER
Su Ürünleri Mühendisi